

“Лѣкарство на оспалый оумысл чоловѣчій” (1607 р.)

повна назва книги - “Лѣкарство на оспалый оумысл чоловѣчій. А особливе на затверджлыє сердца людскіє заведеные свѣтомь, альбо якими грѣхами. Божественнаго Іоанна Златоустаго до Феодора мниха. А в особѣ его до каждого члка, кто в якомь кольвекъ єсть грѣху”. “Л...” видрукувано 4° на 183 аркушах 29 лип. 1607 в острозькій друкарні. На звороті титулу знаходиться гравюра герба *Василя-Костянтина кн. Острозького*, на 4-му ненумерованому аркуші - гравюра: хрест зі списом і палицею на тлі стін Єрусалиму. В кінці передмови (арк. 15) вказується ім'я перекладача з грецької мови - “Даміан недостойний презвитер” (тобто, *Дем'ян Наливайко*). До книги-збірки входить вірш на герб Острозьких; “Прозьба чителникова о час”; “Предмова до чителника”; вірш “до того, кто доброго сумнѣня”; “Слово о покаянии к Феодору мниху испадшєму” і “Слово о еже обачє всує мятєт ся всяк челоуѣкъ живый” Іоанна Златоуста; “Тестамент... Васылія цесара к грецкого... до сына своего, юж коронованого, Льва Филозофа”, в якому І.Мицько вбачає алюзію до заповіту *Василя-Костянтина кн. Острозького* на той час єдиному своєму синові Янушу; вірші “До того кто читал”, “До того ж чителника”. Текст творів І.Златоуста і Тестаменту подано двома мовами: на лівих сторінках - старослов'янською, на правих - українською. Сам *Д.Наливайко* обумовив причину подібного вибору так: “Которого тестаменту пожитокъ і потребу... абьсь... з самого читанья зрозумѣль. Dla того и простою мовою на другой сторонѣ слово в слово догожаючи вы розуменья того пожиткоу и потребности, написати важилемса”. На думку І.Мицька, випуск двомовного збірника переслідував дидактичний характер - він призначався для використання спудеями в ОА і домашнього

виховання. Підтвердженням цього може служити рукописний збірник, відомий під назвою однієї з частин як “Лекції словенскіє Златоустого от бесєд євангельских от Іерея Наливайка избраніє”, в яких використані цитати з Біблії та твори патристики. У заключному вірші *Д.Наливайко* спеціально звертається до українського панства з нагадуванням, щоб цвічили своїх дітей, не вживали “преложенства над підданими”. Як свідчить дослідження *Л.Гонтарук*, *Д.Наливайко* здійснював переклад не дослівно, а художньо опрацьовував текст з метою сильного емоційно-релігійного впливу на читачів. Подібне дає змогу зробити висновок, що, попри свою православну консервативність, перекладач, все-таки, використовуючи протестантські ідеї, відчував необхідність утвердження української мови як богослужбової. У цьому *Д.Наливайко* вбачав один із елементів, здатних піднести престиж православ'я у його боротьбі з католицизмом. Власне *Наливайкові* твори вирізняються багатожанровістю. Так, *Лямент* написаний у жанрі плачу; використав *Д.Наливайко* жанр передмови (“Предмова...”), жанр післямови, причому як прозової (“До того кто читал”), так і віршованої (“До того ж чителника”). У частині під назвою “Прозьба чителникова о час” *Наливайко* помістив власний переклад вірша Петрарки. Він широко використав у своїх творах Біблію, деякі крилаті вислови та звороти з байок Езопа і грецької міфології. *Л.Гонтарук* вважає, що праця *Наливайка* над перекладами богословських книг розкрила великі можливості застосування української мови у літературному вжитку, сприяла виробленню української богословської термінології, зробила значний внесок у творення тогочасної української літературної мови. “Л...” користувалося значною популярністю. Так, один із примірників книги знаходився в особистій бібліотеці Петра Могили.

